

Έρευνα για την Εξοικείωση των Βιβλιοθηκονόμων των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών με τα Metadata

- Δρ. Εμμανουήλ Γαρουφάλλου και Παναγιώτης Μπαλατσούκας
 - E-mail: garoufallou@yahoo.co.uk
- Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης,
ΤΕΙ Θεσσαλονίκης

Εισαγωγή

- Το πρόβλημα της συνεχούς ροής πληροφοριών στο Διαδίκτυο
- Νέοι τρόποι οργάνωσης των Ηλεκτρονικών Πληροφοριών
 - **Παλιό Κρασί σε Νέο Μπουκάλι!**
- Εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών χάρη στις οικονομικές ενισχύσεις των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ)

Metadata

Παλιό Κρασί σε Νέο Μπουκάλι!

- Τα metadata είναι ένας τρόπος ελέγχου των πηγών που υφίστανται σε δίκτυο, που επιτυγχάνεται μέσα από τη «βιβλιογραφική» τους ανάλυση.
- Η εφαρμογή των metadata στοχεύει στη διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών αναζήτησης, εντοπισμού, αξιολόγησης και ανάκτησης των πηγών αυτών.
- Τα metadata έρχονται να ενισχύσουν και να στηρίξουν τη διαδικασία της διαχείρισης της ηλεκτρονικής πληροφορίας διαμορφώνοντας κατάλληλες συνθήκες χρήσης της στο Διαδίκτυο.
- Η χρήση τους ενισχύει τον ρόλο των βιβλιοθηκονόμων ως διαχειριστών της πληροφορίας.
- Οι βιβλιοθηκονόμοι καλούνται να αποκτήσουν ένα τεχνολογικό προσανατολισμό.

Σκοπός της έρευνας

- Βασικός σκοπός της έρευνας ήταν να εξετάσει τις γνώσεις, την εκπαίδευση και τις απόψεις των βιβλιοθηκονόμων των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών πάνω στα metadata.

Στόχοι της έρευνας

Να ερευνηθεί:

- Το επίπεδο εκπαίδευσης των βιβλιοθηκονόμων πάνω στα metadata.
- Τη σχέση των βιβλιοθηκονόμων με τα metadata.
- Το πώς συσχετίζουν οι βιβλιοθηκονόμοι το AACR2/MARC πρότυπο με την περιγραφή των ηλεκτρονικών πηγών του Διαδικτύου και τα metadata.
- Το επίπεδο εξοικείωσης των βιβλιοθηκονόμων με τεχνολογίες που σχετίζονται με τα metadata και την ευρύτερη τεχνολογία των ψηφιακών βιβλιοθηκών.
- Τις απόψεις των βιβλιοθηκονόμων σχετικά με την περιγραφή των ηλεκτρονικών πηγών και τα metadata.

Μεθοδολογία [1]

Χρησιμοποιήθηκε:

- Η βιβλιογραφική ανασκόπηση,
 - Η επικοινωνία με βιβλιοθηκονόμους μέσω e-mail και σύντομων τηλεφωνικών συνεντεύξεων
 - Η σύνταξη-διανομή ερωτηματολογίων.
-
- Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 126 βιβλιοθηκονόμων που προέκυψε από πληθυσμό 32 κεντρικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Μεθοδολογία [2]

- Το ερωτηματολόγιο περιείχε 22 ερωτήσεις διαρθρωμένες σε διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης
 - Ακολουθήθηκαν όλα τα στάδια σχεδιασμού, ελέγχου και εφαρμογής της καταλληλότητας και αποτελεσματικότητάς του.
-
- **Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στις ελληνικές βιβλιοθήκες την περίοδο Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου 2002.**

Ανάλυση αποτελεσμάτων της έρευνας

Γενικά στοιχεία των συμμετεχόντων στην έρευνα:

- Ανταποκρίθηκαν 49 βιβλιοθηκονόμοι (38.9%).
- Ηλικιακές Κατηγορίες συμμετεχόντων:
 - Το 55.1% ήταν μεταξύ 30 έως 39 ετών,
 - Το 30.6% ήταν μεταξύ 22 έως 29 ετών.
- Το 89.8% ήταν γυναίκες, ενώ το 10.2% ήταν άντρες. Κατά τον σχεδιασμό της έρευνας κρίθηκε κατάλληλη μια αναλογική αντιπροσώπευση των αντρών στην έρευνα.
- Ως προς τη θέση που κατέχουν στις βιβλιοθήκες:
- Το 38.8% των βιβλιοθηκονόμων εργάζονται ως καταλογογράφοι στα τμήματα επεξεργασίας υλικού,
- Το 57.1% κατέχουν θέσεις σε άλλα τμήματα. Η αντιπροσώπευση καταλογογράφων στο δείγμα της έρευνας θεωρήθηκε σημαντική.

Εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων στα metadata

	%
Έχουν ακούσει για metadata χωρίς εκπαίδευση	40,8
Δεν έχουν ακούσει ποτέ για metadata	32,7
Έχουν εκπαιδευτεί στα metadata	22,4
Έχουν ασχοληθεί σε προσωπικό επίπεδο με τα metadata	4,1
Σύνολο	100

Είδος εκπαίδευσης στα metadata

- 10.2% - Συμμετοχή σε Σεμινάρια
 - 10.2% - Συμμετοχή σε Συνέδρια
 - 8.2% - Εκπαίδευση σε επίπεδο Σπουδών
 - 2% - Συμμετοχή σε Ημερίδες
-
- 40.8% - Δεν έχουν λάβει καμία εκπαίδευση
 - 32.7% - Δεν έχουν ακούσει ποτέ για τα Metadata

Θεματικές ενότητες που καλύπτει η εκπαίδευση

- 14.3% έχει ενημερωθεί σχετικά με τα χαρακτηριστικά και τα προβλήματα περιγραφής των ηλεκτρονικών πηγών.
 - 14.3% έχει επιμορφωθεί σε θέματα ψηφιακών βιβλιοθηκών.
 - 12.2% αναφέρει πως η εκπαίδευσή του έχει καλύψει το θέμα των metadata προτύπων.
-
- 6.1% διαχείριση metadata εγγραφών.
 - 6.1% μελέτες περίπτωσης στη χρήση των metadata.
 - 4.1% μετα-γλώσσες σύνταξης/κωδικοποίησης metadata εγγραφών.
 - 2% τοπικές πολιτικές χρήσης των metadata.
 - 2% χρήση των metadata για την διατήρηση ψηφιακών πηγών.

Ανεπαρκής η εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων στα metadata

■ **Ελλιπής συχνότητα**

- Έλλειψη εντατικοποίησης και συχνότητας των σεμιναρίων
- Τα σεμινάρια είναι μεν ενημερωτικά, ανεπαρκή δε να συμβάλλουν στη διεύρυνση και αφομοίωση της παρεχόμενης γνώσης.

■ **Μεθοδολογικοί λόγοι**

- Οι λόγοι αυτοί σχετίζονται κυρίως με το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, το οποίο φυσικά αντανακλά και τους στόχους της.

Σχέσεις των βιβλιοθηκονόμων με τα metadata πρότυπα

Metadata πρότυπα	%
Dublin Core	59.2
TEI Header	12.2
EAD	12.2
MARC	4.1
CHIME (2%), IAA Templates (2%), ISBD(ER) (2%)	
Δε γνωρίζω	4.1
Δεν έχω ακούσει ποτέ για metadata	32.7

Χρήση των metadata προτύπων

- **59.2%** δεν έχει χρησιμοποιήσει κάποιο metadata πρότυπο,
- **8.2%** έχει χρησιμοποιήσει κάποιο πρότυπο.
- Ειδικότερα, όσον αφορά στο 8.2% των βιβλιοθηκονόμων που έχουν χρησιμοποιήσει κάποιο metadata πρότυπο:
 - Το **Dublin Core** έχει χρησιμοποιηθεί από το 4.1% των βιβλιοθηκονόμων
 - Το **MARC** έχει χρησιμοποιηθεί από το 4.1%.
- Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το πρώτο εξάμηνο του 2003, από ένα συνολικό πληθυσμό 25 ελληνικών κεντρικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών:
 - Μόλις οι οκτώ βιβλιοθήκες (32%) χρησιμοποιούν τα metadata για την οργάνωση των ψηφιακών τους συλλογών,
 - Μία βιβλιοθήκη (4%) χρησιμοποιεί τα metadata σε περιβάλλον πυλών και
 - Οκτώ βιβλιοθήκες (32%) τα χρησιμοποιούν για την περιγραφή πηγών Διαδικτύου μέσα από τον OPAC τους.

ΑΑCΡ2/MARC και Περιγραφή Πηγών Διαδικτύου [1]

- Το 46,9% πιστεύει πως το AACR/MARC μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην περιγραφή των ηλεκτρονικών πηγών του Διαδικτύου,
- Το 16,3% δεν πιστεύει πως το AACR/MARC μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην περιγραφή των πηγών αυτών, ενώ τέλος
- Το 4,1% υποστηρίζει πως δε γνωρίζει αν το πρότυπο αυτό μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες αυτής της περιγραφής.

AACR2/MARC και περιγραφή πηγών Διαδικτύου [2]

Επιμέρους διαπιστώσεις:

- Το AACR/MARC δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην περιγραφή των ηλεκτρονικών πηγών (16.3%).
 - Αυτή η στάση δεν οφείλεται στο ότι οι βιβλιοθηκονόμοι δεν έχουν αντιληφθεί τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί στο πρότυπο, αλλά στην άποψη ότι είναι ένα πρότυπο το οποίο αναπτύχθηκε με χαρακτηριστικά των αναλογικών πηγών πληροφόρησης.
- 46,9% των βιβλιοθηκονόμων εμπιστεύεται το AACR/MARC για την περιγραφή ηλεκτρονικών πηγών, μόλις το 4,1% αναφέρει το MARC ως το πρότυπο το οποίο γνωρίζει.
 - Αν και αντιφατικά, τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη σύγκριση αυτή διαμορφώνουν μια θολή εικόνα ως προς τις γνώσεις που κατέχουν οι βιβλιοθηκονόμοι σχετικά με τα metadata, την εκπαίδευσή τους πάνω σε αυτά και ειδικότερα την εννοιολογική σχέση ή διαιρετότητα όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στη συνείδηση των βιβλιοθηκονόμων μεταξύ του όρου metadata και των παραδοσιακών προτύπων περιγραφής.

Εξοικείωση των βιβλιοθηκονόμων με την τεχνολογία

- Η ψηφιοποίηση και η συντήρηση ψηφιακού υλικού, οι γλώσσες σύνταξης, η ανάπτυξη βάσεων δεδομένων, οι τεχνικές ανάκτησης πληροφοριών αλλά και η εξοικείωση των βιβλιοθηκονόμων με τις ηλεκτρονικές πηγές, εξετάστηκαν ως χρήσιμες μεταβλητές για τον προσδιορισμό της εξοικείωσης των βιβλιοθηκονόμων με τον ευρύτερο χώρο της ανάπτυξης πληροφοριακών συστημάτων και τα metadata.

Από τις τεχνολογίες οι οποίες εξετάστηκαν στην έρευνα:

- Η συντήρηση ψηφιακού υλικού, η ψηφιοποίηση υλικού, η ανάπτυξη και ο σχεδιασμός βάσεων δεδομένων και οι μεταγλώσσες σύνταξης (π.χ. HTML, XML) αποτελούν την αχίλλειο πτέρνα των βιβλιοθηκονόμων.
- Διαφορετική είναι η εικόνα των βιβλιοθηκονόμων ως προς τις τεχνικές ανάκτησης ψηφιακών πηγών και την εξοικείωσή τους με τις ηλεκτρονικές πηγές. Η πλειοψηφία αξιολογεί το επίπεδο εξοικείωσής της από πολύ έως και πάρα πολύ επαρκές.

Βιβλιοθηκονόμοι και περιγραφή πηγών Διαδικτύου

- Η πλειοψηφία (81,6%) πιστεύει πως οι βιβλιοθηκονόμοι μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις περιγραφής των ηλεκτρονικών πηγών του Διαδικτύου.
 - Ωστόσο, πολλοί θέτουν ως βασική προϋπόθεση την κατάλληλη εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων σε θέματα τεχνολογίας.
- 14,3% δηλώνουν πως οι βιβλιοθηκονόμοι δεν μπορούν να ανταποκριθούν στην περιγραφή των ηλεκτρονικών πηγών του Διαδικτύου.
 - Ο τεχνολογικός παράγοντας και η απουσία εξοικείωσης των βιβλιοθηκονόμων με αυτόν, αιτία της αδυναμίας περιγραφής ηλεκτρονικών πηγών.

Καταλληλότεροι για την περιγραφή πηγών Διαδικτύου

	%
Βιβλιοθηκονόμοι και Πληροφορικοί	55,1
Βιβλιοθηκονόμοι	34,7
Πληροφορικοί	8,2
Υποσύνολο	98
Missing	2
Σύνολο	100

Επίλογος

- Η εξοικείωση των βιβλιοθηκονόμων με το Διαδίκτυο και τα metadata θα συντελέσει αποφασιστικά στην διαμόρφωση του επιχειρησιακού τους ρόλου στο «σύμπαν των ψηφιακών πληροφοριών» του Διαδικτύου που πρέπει να οργανωθεί.
- Οι βιβλιοθηκονόμοι, που κατέχουν τις παραδοσιακές μεθοδολογίες ανάκτησης πληροφοριών, θα πρέπει να κατακτήσουν και την τεχνολογία των πληροφοριών (τα metadata αποτελούν προϊόν αυτής της τεχνολογίας) για να εδραιώσουν το οργανωτικό προφίλ τους στη νέα Ηλεκτρονική Εποχή, στην Κοινωνία της Πληροφορίας.
- Τα metadata, σε επίπεδο γνώσεων και εξοικείωσης, πρέπει να ωριμάσουν στις συνειδήσεις των βιβλιοθηκονόμων, προκειμένου να μπορέσουν οι ίδιοι να αναλάβουν ενεργητικούς ρόλους στις προσπάθειες ανάπτυξης και διαχείρισης των ψηφιακών συλλογών των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Προτάσεις

■ Συνεχιζόμενη και δια βίου εκπαίδευση – κατάρτιση των βιβλιοθηκονόμων στα metadata.

- Μια τέτοια μορφή «επίσημης» εκπαίδευσης είναι δυνατόν να έχει ως φορείς υλοποίησης:
 - Τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας, παρέχοντας προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης στους βιβλιοθηκονόμους.
 - Άλλες βιβλιοθήκες ή φορείς π.χ. Οριζόντια Δράση Βιβλιοθηκών για πραγματοποίηση Σεμιναρίων, Ημερίδων, κ.λπ.

■ Δημιουργία κεντρικού φορέα / ομάδας εργασίας με αποκλειστικό σκοπό την ανάπτυξη των metadata στις ελληνικές βιβλιοθήκες.

Ρόλοι της ομάδας εργασίας:

- Διατήρηση και διάθεση της γνώσης γύρω από τα metadata,
- Ανάπτυξη ομάδων συζήτησης,
- Διοργάνωση σεμιναρίων,
- Έρευνα και ανάπτυξη της γνώσης για τα metadata,
- Παροχή υποστήριξης στους βιβλιοθηκονόμους κατά την εφαρμογή των metadata από τις βιβλιοθήκες τους.

Έρευνα για την Εξοικείωση των Βιβλιοθηκονόμων των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών με τα Metadata

- Δρ. Εμμανουήλ Γαρουφάλλου και Παναγιώτης Μπαλατσούκας
 - E-mail: garoufallou@yahoo.co.uk
- Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης,
ΤΕΙ Θεσσαλονίκης